

Miscellanea

EUGENIUSZ KAROL CHYŁEK

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Przedstawiciel Polski w Stałym Komitecie

ds. Badań Naukowych w Rolnictwie

przy Komisji Europejskiej

OCENA PROCESÓW INNOWACYJNYCH W UNII EUROPEJSKIEJ

Wstęp

Polska, jako kraj Unii Europejskiej, została włączona w wypełnienie postanowień Strategii Lizbońskiej sformułowanej w marcu 2002 r. w Barcelonie. Po szczycie Komisja Europejska wydała komunikat, w którym określiła związek pomiędzy rozwojem gospodarczym a wiedzą w następujący sposób: *„rzeczywiście bogactwo – rozumiane jako efektywność gospodarowania, konkurencyjność przemysłowa i zatrudnienie pochodzi nie tylko z dóbr materialnych, ale też z produkcji, transformacji i wykorzystania wiedzy”*.

Coraz większy dostęp do wysoko wyspecjalizowanej i przydatnej wiedzy, warunki sprzyjające skutecznej innowacji oraz łatwiejszy dostęp do rynków spoza Europy mają swój udział w stopniowym spadku europejskiej konkurencyjności, także w sektorze rolno-spożywczym. Europa pozostaje coraz bardziej w tyle za swoimi głównymi konkurentami. Efektywność gospodarki i struktur organizacyjnych w państwach Europy pod kątem wzrostu, produktywności i tworzenia miejsc pracy jest niewystarczająca, aby utrzymać dobrobyt w przyszłości. Światowa konkurencja bazująca na wiedzy zmienia w sposób radykalny obszar badań naukowych i struktur gospodarczych w Europie. Europa i pozostałe regiony o wysokim stopniu rozwoju gospodarczego na świecie nie mogą dłużej uznawać swojej technologicznej przewagi za oczywistą.

Dążenie do lepszego wykorzystania istniejącego potencjału, m.in. pracy, wiedzy i kapitału, a także budowanie nowych form przewagi konkurencyjnej poprzez wzrost nakładów na działania prorozwojowe, tj. badania i rozwój, edukację, infrastrukturę społeczeństwa informacyjnego oraz opracowywanie metod ich skutecznego wykorzystania dla celów gospodarczych jest praktycznie jedynym słusznym rozwiązaniem. Dlatego też coraz częściej wyrażana jest opinia, że innowacja stanowi dla krajów członkowskich UE podstawę trwałego wzrostu gospodarczego

oraz poprawy warunków ekonomicznych i społecznych. Przyjmuje się, że polityka pomocy państwa w sferze badań i innowacji, zwłaszcza w sektorze rolno-spożywczym, może się przyczynić do zwiększenia innowacyjności gospodarki, nie tylko przez ochronę konkurencyjności rynkowej produktów jako stymulatora innowacyjności, ale również przez ustanowienie ram ułatwiających państwom członkowskim opracowanie skutecznych form pomocy na rzecz innowacji.

Innowacyjność jako jeden z podstawowych czynników rozwoju

Stały rozwój Unii Europejskiej uwarunkowany jest skuteczną realizacją wszystkich trzech filarów strategii lizbońskiej – ekonomicznego, społecznego i środowiskowego – gdyż są one równie ważne i wzajemnie się wzmacniają. Procesy innowacyjne są źródłem modernizacji, której realizacja również i w sektorze rolno-spożywczym decydować będzie o jego przyszłości. Innowacje w sektorze rolno-spożywczym prowadzą do wszechstronnych przemian strukturalnych, unowocześnienia i lepszego dopasowania do wymagań postępu technicznego, technologicznego, organizacyjnego i społecznego. Innowacje i powiązane z nimi procesy modernizacji traktowane powinny być jako metoda generowania wzrostu i rozwoju społeczno-gospodarczego i powinny być warunkiem zwiększania podstawowych wielkości gospodarczych, zwłaszcza poprawy ekonomicznej kondycji przedsiębiorstw, ich dochodowości, możliwości konsumpcji lub/i akumulacji. W konsekwencji, innowacje i realizacja działań modernizacyjnych prowadzą do realizacji procesu zwanego w ekonomii rozwojem.

Analizując powiązanie procesów modernizacji z procesami innowacji w sektorze rolno-spożywczym należy mieć na względzie fakt, że ich wprowadzanie do przedsiębiorstwa, w tym także innowacji do gospodarstwa rolnego wiąże się nierozzerwalnie z naruszaniem starych wzorców produkcyjnych i organizacyjnych. Innowacje w pierwszym etapie ich wprowadzania oddziałują destruktywnie na wewnętrzny układ przedsiębiorstwa – gospodarstwa, wymuszając zmiany organizacji, metod zarządzania, procesów technologicznych itp. By innowacje docenione zostały przez rolników jako system wartości, czynnik postępu, a także ważny element rozwoju, potrzebne jest nieustanne uzupełnianie posiadanej wiedzy. Cecha ta podkreśla rolę instytucji naukowych i doradczych, które mogą i powinny uczestniczyć w transferze nowych rozwiązań technologicznych i doświadczeń, przyczyniając się do motywowania przedsiębiorców, w tym również rolników do ustawicznego poszukiwania i wykorzystywania w praktyce wyników badań naukowych, nowych koncepcji, pomysłów i wynalazków. Z doświadczeń krajów rozwiniętych gospodarczo wynika, że realizacja wszystkich zadań, wynikających z działań dostosowawczych w sektorze rolno-spożywczym do współczesnych reguł gospodarki rynkowej, skuteczna będzie przy aktywnym, partnerskim współdziałaniu administracji publicznej z pracownikami zaplecza naukowo-badawczego, służbami doradztwa rolniczego oraz przedsiębiorcami działającymi w rolnictwie i przetwórstwie rolno-spożywczym.

Dlatego też instytucje unijne, jak i instytucje poszczególnych krajów członkowskich powinny podjąć realizację następujących działań:

- wykorzystania wiedzy i innowacji w celu stymulowania wzrostu poprzez urzeczywistnienie idei Europejskiej Przestrzeni Badawczej i „celu barcelońskiego”;
- zwiększania atrakcyjności Europy jako miejsca inwestycji i pracy;
- aktywnego wykonywania mandatu otrzymanego od Rady Europejskiej w celu zapewnienia realizacji reform gospodarczych i zintegrowanego podejścia do konkurencyjności.

Społeczeństwo w Europie zaczyna interesować się społecznymi i gospodarczymi skutkami postępu naukowego i technologicznego, jak również sposobem, w jaki podejmowane są decyzje dotyczące tych spraw. Jeśli Europa ma odgrywać decydującą rolę w dziedzinie nauki i technologii, co jest niezbędne dla osiągnięcia przyszłego dobrobytu, kwestie te należy rozważyć na poziomie europejskim i krajowym. Dlatego też Europa – Unia Europejska wraz z państwami członkowskimi – musi skoordynować działania na rzecz osiągnięcia czterech kluczowych celów:

- stworzenia najbardziej korzystnych warunków dla sfery badań i rozwoju (B+R),
- mobilizacji środków na rzecz innowacji i zrównoważonego wzrostu,
- przyciągania i wynagradzania najlepszych twórców rozwiązań proinnowacyjnych,
- budowania zaufania do nauki i technologii.

Propozycja Komisji, dotycząca istotnego zwiększenia budżetu unijnego na rzecz badań naukowych w przyszłości, jest korzystnym posunięciem. Daje ono możliwość znacznego wzmocnienia europejskiej bazy badawczej i zwiększenia konkurencyjności Europy. Jednakże wzrost ten można osiągnąć wówczas, gdy towarzyszy mu zwiększenie wysokości funduszy przeznaczanych przez państwa członkowskie na B+R. Sygnał jest wyraźny: Unia Europejska jako całość musi inwestować więcej w B+R, aby odpowiednio sprostać tym celom.

W Polsce zdecydowanie największy udział w badaniach aplikacyjnych i innowacyjnych mają jednostki badawczo-rozwojowe, które posiadają znaczący potencjał kadrowy i badawczy. Rezultatem ich działalności w skali kraju jest 80% nowo-wdrażanych wyrobów i technologii oraz praktycznych zastosowań wyników badań w gospodarce, przy – proporcjonalnie do efektywności procesów implementacji tych wyników do praktyki – najmniejszym ze wszystkich sektorów polskiej nauki wspomaganie z budżetu państwa. Istniejące niekorzystne regulacje i zapisy, zarówno dla wykonawców projektów celowych (przedsiębiorstwa), jak też dla realizatorów części badawczej (jednostki badawcze), wydłużają proces zatwierdzania tych projektów do realizacji. Dodatkowo, poprzez zmiany w warunkach współfinansowania praktycznie zlikwidowano możliwość skutecznej realizacji w sektorze rolno-spożywczym projektów celowych zamawianych.

Niepokoi słabe zainteresowanie przedsiębiorstw (w tym zwłaszcza przedsiębiorstw rolnych) innowacjami, co wynika między innymi również ze zbyt małej liczby silnych jednostek gospodarczych. Małe, a także w wielu przypadkach średnie przedsiębiorstwa nie są w stanie finansować większych projektów badawczych. Instrumentem wspierającym wzrost pozabudżetowych nakładów na sferę B+R są

fundusze obniżające wskaźniki wysokiego ryzyka, którymi obciążone są procesy innowacyjne w działalności przedsiębiorczej. Powinny być one zasilane mechanizmami systemowego wspierania finansowego innowacji w postaci: venture capital, seed capital, risk capital, czyli funduszami stosowanymi powszechnie w krajach Unii Europejskiej.

Jednak polski system bankowy, z Bankiem Gospodarki Żywnościowej i Bankami Spółdzielczymi, nie wykazuje dostatecznego zainteresowania wspieraniem przedsięwzięć innowacyjnych w sektorze rolno-spożywczym, jak to ma miejsce w innych krajach nie tylko europejskich, lecz także w USA czy Kanadzie. Sytuacja taka tworzy trudne warunki dla rozwoju przedsiębiorstw tego ważnego dla funkcjonowania państwa sektora gospodarki.

Rozwój innowacyjności, zwłaszcza w sektorze rolno-spożywczym i na obszarach wiejskich w Polsce w dużym stopniu zależy od celów Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), w której obowiązują trzy podstawowe zasady:

- 1) jednolitości rynkowej (oznaczającej swobodny przepływ produktów rolnych między państwami UE oraz wspólne reguły w handlu produktami rolnymi z krajami trzecimi);
- 2) preferencji dla produktów rolnych Unii (czyli popierania towarów Wspólnoty na rynku wewnętrznym w stosunku do produktów sprowadzanych z krajów trzecich);
- 3) solidarności finansowej (zobowiązującej wszystkie kraje członkowskie do solidarnego uczestnictwa w kosztach finansowania polityki rolnej).

Podstawowymi filarami Wspólnej Polityki Rolnej są:

- I filar – część Wspólnej Polityki Rolnej UE obejmująca instrumenty (i budżet) wsparcia produkcji rolnej: dopłaty bezpośrednie i instrumenty wsparcia rynkowego (cenowego), tj. interwencję, subsydia eksportowe, prywatne przechowalnictwo;
- II filar – część Wspólnej Polityki Rolnej UE obejmująca instrumenty wsparcia wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, co stanowi podstawę budowania europejskiego modelu rolnictwa .

Oddziałują one w znaczący sposób na procesy innowacyjne w tym sektorze.

Na rozwój innowacyjności w sektorze rolno-spożywczym i na obszarach wiejskich mają wpływ również uwarunkowania wynikające z:

- niedostatecznego rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej;
- niskiego poziomu wykształcenia i kwalifikacji ludności;
- niewielkiej dostępności usług służących prowadzeniu działalności gospodarczej;
- małej aktywności ekonomicznej i społecznej ludności;
- niskiego poziomu dochodów, ograniczającego efektywny popyt na towary i usługi pozarolnicze;
- słabości instytucji i organizacji wspierających rozwój gospodarczy;
- braku dostosowywania wielkości i jakości produkcji do wymogów odbiorców;
- niewłaściwej organizacji rynku rolnego oraz więzi pomiędzy poszczególnymi ogniwami łańcucha marketingowego żywności;

- niedoinwestowania przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego;
- niezadawalającego poziomu wiedzy fachowej w zakresie technologii produkcji, marketingu i zarządzania;
- niedostatecznego stopnia samoorganizacji producentów i przetwórców płodów rolnych.

Konkurencja na rynku innowacji

Innowacja stanowi proces łączący wiedzę i technologię z wykorzystaniem możliwości rynkowych dla nowych lub ulepszonych (w porównaniu z dostępnymi na rynku) produktów, usług i procesów gospodarczych, przy uwzględnieniu pewnego stopnia ryzyka. Wprowadzanie innowacji do życia gospodarczego, czy społecznego związane jest ze współdziałaniem osób i instytucji zainteresowanych tym, by nowo opracowane rozwiązania zastąpiły rozwiązania dotychczas wykorzystywane. Proces ten – szczególnie w początkowym etapie jego implementacji – bardzo często wspierany jest przez działania państwa, poprzez rozwiązania prawne oraz różnorodne formy subsydiowania, co dla sektora rolnego będącego w Polsce w dużym rozproszeniu, ma bardzo duże znaczenie.

Europejskie uniwersytety i instytuty badawcze o profilu nauk rolniczych przez wiele lat były w stanie rozwijać i utrzymywać dobrą pozycję wiedzy europejskiej. W wielu dziedzinach tak nadal jest. Jednakże zaledwie kilka uniwersytetów europejskich i instytutów badawczych uważanych jest za światowych liderów. Bardzo skromnie w tej grupie reprezentowane są jednostki polskie. Jest to, przynajmniej po części, rezultatem niewystarczających funduszy, w połączeniu z podziałem europejskiego krajobrazu badań, technologii i rozwoju (RTD).

Obecnie obowiązujący Traktat o Unii Europejskiej oraz przyjęta do realizacji Strategia Lizbońska określają dwa główne cele strategiczne sfery nauki i rozwoju: wzmacnianie podstaw naukowych i technologicznych gospodarki na rzecz zwiększenia jej konkurencyjności na poziomie międzynarodowym oraz wspieranie innych obszarów działalności Unii Europejskiej.

W funkcjonującym systemie rynkowym konkurencja stwarza zachętę dla inwestycji w rozwój wiedzy i innowacje, pozwalające na osiągnięcie konkurencyjnych przewag oraz korzyści. Przy opracowywaniu skutecznych systemów promujących innowację w UE, wyłoniło się jednak wiele problemów. Działania na rzecz wspierania pomocą państwa procesów innowacji ingerują w rynek. Ważne zatem, zwłaszcza w sektorze rolno-spożywczym, staje się zapewnienie, by wyniki zakłócenie konkurencji i wpływ na wymianę handlową były ograniczone w taki sposób, by środek pomocy nie był w rezultacie sprzeczny z interesem realizowanym we Wspólnej Polityce Rolnej. System wspierania innowacji powinien uwzględniać znaczenie efektu domina wobec konkurencji, a także oczekiwań Światowej Organizacji Handlu (WTO). Zasięg zakłócenia konkurencji zależy od wagi rynkowej objętych pomocą beneficjentów. Obecnie Komisja przychyliła się do opinii, że istnieje znaczne ryzyko akceptowania z góry form pomocy dla innowacji nie związanych z technologią, ponieważ tego rodzaju inicjatywy mogłyby objąć praktycznie każdą z rutynowych czynności beneficjentów. Proponuje się zatem, by ustalane z góry

regulacje dotyczące pomocy publicznej na rzecz innowacji ograniczyć do innowacji technologicznych¹, w celu wyeliminowania ryzyka obchodzenia reguł i zakłócania konkurencji. Beneficjentów danego środka pomocy powinno się więc wyłaniać z zastosowaniem otwartych, przejrzystych i niedyskryminacyjnych kryteriów, aby ograniczyć zakłócenia konkurencji oraz szkodliwy wpływ na handel, wynikające z niezastuzonego wyróżniania pewnych przedsięwzięć. Powinno się również wykluczyć dyskryminację z tytułu określonego kraju pochodzenia, aczkolwiek w sektorze rolnym raczej nie powinno to mieć miejsca w UE, z racji istnienia Wspólnej Polityki Rolnej.

Rozwiązania proponowane przez Komisję Europejską

Udzielenie pomocy państwa na rzecz innowacji musi zostać zatwierdzone przez Komisję na podstawie art. 87 ust. 3 lit. c) Traktatu Wspólnot Europejskich. Zakres tej pomocy powinien zależeć od uwarunkowań występujących na rynku, a mianowicie:

- instrument pomocy winien być nakierowany na rozpoznane niepowodzenie rynkowe;
- pomoc państwa ma stanowić odpowiedni instrument polityki
- środek pomocy powinien mieć charakter zachęty, a więc musi pociągać za sobą dodatkowe działania na polu innowacji;
- środek pomocy powinien być proporcjonalny do problemu, jaki ma rozwiązać;
- zasady konkurencji i wymiana handlowa nie mogą być zakłócone w stopniu zagrażającym wspólnym interesom.

Obecnie Komisja uważa za zbędne rozwijanie nowych, odrębnych dla każdego państwa ram pomocy dla innowacji. Byłoby to niezgodne z zamiarem uproszczenia zasad udzielania pomocy na rzecz innowacji w UE. Przeprowadzona analiza działań podejmowanych w zakresie innowacji wyraźnie wskazuje na przypadki niepowodzeń rynkowych hamujących innowację. Korzyści z umiejętnie wprowadzonej, według jak najprostszycy reguł, pomocy publicznej mogą zrównoważyć ewentualne szkody grożące swobodzie konkurencji i handlu. Dlatego też Komisja, ustalając warunki stosowania pomocy publicznej wykorzystuje metodologię zgodną z podejściem ekonomicznym, w formie przyjętej w unijnym planie działań w zakresie pomocy państwa. Nowe zasady powinny zostać włączone w ramy pomocy na rzecz B + R oraz innowacji, ale również w wytyczne dotyczące kapitału podwyższonego

¹ Definiuje to opracowanie „Proponowane zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji technologicznej – Podręcznik Oslo”: Innowacja technologiczna w obrębie produktu to przyjęcie i wprowadzenie na rynek cechujących się poprawioną efektywnością, obiektywnie nowych lub znacząco udoskonalonych metod wytwarzania, a także sposobów docierania z produktem czy nową lub udoskonaloną usługą do odbiorców. Innowacja technologiczna w obrębie procesu obejmuje wdrożenie lub przyjęcie procesów nowych pod względem technologicznym i znacząco udoskonalonych technologicznie metod produkcji i dostaw. Sprowadza się ona do zmian w urządzeniach, zasobach ludzkich, metodologii pracy lub kombinacji wymienionych elementów. Podręcznik Oslo, wydany z udziałem Komisji przez OECD w 1997 r., dostępny w internecie: <http://www.oecd.org/dataoecd/35/61/2367580.pdf>.

ryzyka, ochrony środowiska oraz ogólnego wyłączenia grupowego (co pozwoli na pominięcie wymogu zgłaszania pomocy przez państwa członkowskie).

Niedostateczna innowacyjność została przez Komisję wymieniona wśród głównych czynników wpływających na pogorszenie wzrostu wydajności gospodarczej Europy². W Komunikacie Komisji Europejskiej z 2003 r. pt. „*Innovation policy: updating the Union's approach In the context of the Lisbon Strategy*”, została ona wskazana jako jedna z przyczyn zbyt powolnego tempa wzrostu i tworzenia miejsc pracy. Pomimo zauważalnych sukcesów w dziedzinie B+R i wyłonienia grupy liderów technologii, uważa się powszechnie, że Europa powinna przyjąć znacznie bardziej innowacyjne podejście do wzrostu wydajności, w celu dotrzymania zobowiązań poprawy sytuacji gospodarczej i podniesienia standardów opieki społecznej.

W tym kontekście Komisja dokonała próby rozpoznania problemów innowacji w Europie i oszacowania możliwości konstruktywnego wkładu w ich rozwiązanie. Ocenę oparto na analizie nagromadzonych doświadczeń zebranych w publikacji „*Vademecum innowacji*” SEC (2004) 1453, jak również na badaniach wewnętrznych i kontaktach z ekspertami w dziedzinie innowacji.

Komisja natknęła się na liczne problemy, które wywierają wpływ na innowacyjność UE w sektorze rolno-spożywczym, nie pozwalając na wykorzystanie potencjału Europy w tej dziedzinie. Można je ująć w następujących kategoriach:

- **Brak wspólnych zasad i standardów:** różnicowanie systemów podatkowych, opieki społecznej, osłabiające mobilność kapitału ludzkiego; odmienne procedury certyfikacji spowalniające przekazywanie innowacyjnych wzorców przedsiębiorczości i idei pomiędzy krajami UE; różnice w ochronie praw patentowych w państwach członkowskich.
- **Słabości rynków pracy i kapitałowych:** brak inwestycji prywatnych na rzecz B+R i innowacji – zwłaszcza wśród rolników; zbyt powolny rozwój rynków kapitału podwyższonego ryzyka; niedostatek specjalistycznej wiedzy u inwestorów; niezdolność do oceny innowacyjnych przedsięwzięć; trudno dostępna wysoko wykwalifikowana siła robocza; niezdolność sektora rolnego do przyciągnięcia specjalistów o wysokich kwalifikacjach zawodowych.
- **Niefunkcjonalne rynki produktów:** przeszkody stawiane nowo tworzonej podmiotom gospodarczym sektora rolno-spożywczego sprawiające, że liczba przypadków pomyślnego wprowadzenia na rynek jest niewielka; niezdolność nowo tworzonej podmiotów do szybkiego rozwoju zarówno na rynku wewnętrznym, jak i w innych państwach członkowskich; niedostateczna ochrona własności intelektualnej; niedostateczne zachęty (w stosunku do ryzyka) dla inwestycji w całkowicie nowatorskie rozwiązania; trudności, jakie napotykają podmioty sektora rolno-spożywczego w rozpoznaniu, rozwijaniu i propagowaniu technologii nie przetestowanych doświadczalnie (np. produkty genetycznie modyfikowane), jak również w tworzeniu okazji rynkowych i nawiązywaniu współpracy czy partnerstwa.

² „Produktywność kluczem do konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorstw europejskich”. Dokument COM (2002) 262.

- **Niedostateczna koordynacja polityki:** decyzje o lokalizacji przedsięwzięć innowacyjnych i nastawionych na B+R zapadają coraz częściej na poziomie globalnym. O ile USA, Japonia, czy wschodzący konkurenci z Azji Wschodniej wciąż zwiększają zdolność do koncentracji podstawowych zasobów, infrastruktury i inwestycji celem przyciągnięcia badaczy i środków na innowacje – Unia coraz bardziej ujawnia swą niezdolność uniknięcia rozproszenia sił pomiędzy państwa członkowskie, stając się mniej atrakcyjną dla lokalizacji przedsięwzięć biznesu zaangażowanego w B+R oraz innowację.
- **Ogólnosystemowa niewydolność:** anemiczne wzajemne oddziaływanie podmiotów sektora rolno-spożywczego i ośrodków badawczych; brak współpracy, w szczególności sieci współpracy; powolne wdrażanie teleinformatyki (ICT) w działalność biznesową; nadmierna biurokracja obciążająca pomoc państwa; powolny rozwój technologii ochrony środowiska; brak kultury przedsiębiorczości; negatywna postawa wobec niepowodzeń, i niechęć do podejmowania ryzyka.

Prawo wspólnotowe w kwestii pomocy publicznej poddawane jest obecnie przeglądowi. Jednostki naukowe oraz przedsiębiorstwa wszystkich wielkości, w tym również sektora rolno-spożywczego, w związku z nowym sposobem pojmowania interaktywnego charakteru innowacji, stawiają pod znakiem zapytania tradycyjne zasady finansowania. Ograniczenia dotyczące publicznego finansowania badań przedkonkurencyjnych i określenie poziomu wsparcia w zależności od przedsiębiorstwa – beneficjenta należy poddać rewizji. Rozwój Europy nie może być hamowany przez stosowanie surowszych zasad niż te, którym podlegają jej główni konkurenci. Dlatego też wspólnotowa polityka badań naukowych powinna być realizowana z uwzględnieniem następujących działań:

- **Proces tworzenia Europejskiej Przestrzeni Badawczej (ERA).** Powinna następować coraz większa spójność między krajową polityką w dziedzinie badań i innowacji a Programami Ramowymi. Program Ramowy powinien dotyczyć działań B+R przedstawiających wysoką europejską wartość dodaną, skuteczną na poziomie lokalnym i przystosowaną do implementacji na poziomach krajowym i regionalnym. Działania muszą być skonstruowane tak, aby pozwalały na stworzenie najlepszych i konkurencyjnych warunków dla badań naukowych na poziomie światowym, a także stanowiły dla Europy odpowiedź na zasadnicze wyzwania przedstawione powyżej.
- **Europa musi dążyć do jak największej integracji nowych państw członkowskich.** Włączenie do całości polityki UE i instrumentów wspólnotowych jest warunkiem wstępnym do skutecznego wykorzystania potencjału ludzkiego i gospodarczego tych krajów w budowaniu bardziej konkurencyjnej i spójnej Europy, w myśl zasady zrównoważonego rozwoju. Programy Ramowe powinny pomóc w przyspieszeniu procesu integracji.

- **Ustanowienia Europejskiej Rady ds. Badań.** Rada musi dysponować odpowiednimi funduszami, aby rozwijać europejską bazę naukową. Musi ona promować doskonałość w nauce przy odpowiednim gospodarowaniu środkami finansowymi oraz zachęcać do osiągania poziomu światowego. Badania naukowe, których przedmiotem jest długoterminowy rozwój konkurencyjności i innowacji powinny być także zdecydowanie wspierane.
- **Powinny zostać zawiązane „platformy technologiczne”** w celu ustanowienia europejskiej przewagi w kluczowych technologiach przyszłości i zwiększenia inwestycji prywatnych dla RTD. Duże wspólne przedsięwzięcia prowadzone przez przemysł, powinny mieć charakter partnerstwa publiczno-prywatnego, zarówno w obszarze finansowania jak i zarządzania. Powinny w nich brać udział jednostki naukowe, małe i duże przedsiębiorstwa, a także uczestnicy z krajów europejskich UE. Umiejętne i skuteczne zarządzanie wspólnymi funduszami z Programów Ramowych oraz funduszami krajowymi pochodzącymi z przemysłu jest niezbędne dla osiągnięcia zamierzonych skutków wzrostu konkurencyjności Europejskiej Przestrzeni Gospodarczej oraz poprawy standardów życia w Europie.

Organizację finansowania badań z 7 Programu Ramowego i implementacji ich wyników powinna, zdaniem Komisji, koordynować Europejska Rada ds. Badań Naukowych (ERC), w skład której wchodziłaby Rada Naukowa, której działalność byłaby wspierana przez strukturę odpowiedzialną za wdrożenia. Ważną rolę w tym procesie powinna odegrać również Stała Komisja ds. Badań w Rolnictwie (SCAR), która zajmować się powinna, między innymi, nadzorowaniem decyzji dotyczących finansowania określonych rodzajów badań niezbędnych dla wsparcia Wspólnej Polityki Rolnej, organizowaniem procesu ocen środowiskowych, jak również monitorowaniem jakości wdrażania programów z punktu widzenia nauki. Struktura odpowiedzialna za wdrożenia zajmowałaby się w szczególności prowadzeniem ocen środowiskowych oraz zapewniałaby finansowe i naukowe zarządzanie badaniami. Ze swej strony Komisja gwarantowałaby pełną autonomię i integralność ERC. Ważnym ustaleniem praktycznym jest to, że struktura odpowiedzialna za wdrożenia powinna zostać ustanowiona przez Komisję jako agencja wykonawcza³. Ułatwi to, w opinii Komisji, sprawne ustanowienie i efektywne działanie ERC.

Podsumowanie

Wiele z poruszonych zagadnień związanych z procesami implementacji innowacji dotyka problemów systemowych, w tym także prawodawczych, wiąże się również z brakami w finansowaniu i otwartości rynków. Dlatego też, dbając o rozwój gospodarki, w tym także sektora rolno-spożywczego, należy podjąć prace prowadzące do:

³ Patrz rozporządzenie Rady (WE) nr 58/2003 z dnia 19 grudnia 2002 r., ustanawiające statut agencji wykonawczych, którym zostaną powierzone niektóre zadania w zakresie zarządzania programami wspólnotowymi (Dz.U. L 11 z 16.1.2003).

- rozszerzenia i pogłębienia rynku wewnętrznego poprzez prawidłowe, a przez to skuteczne, wprowadzenie w życie we właściwym czasie ustawodawstwa wspólnotowego i jego stosowanie;
- ulepszenia ram prawnych, zmniejszających obciążenia przepisami i kosztami ponoszonymi przez przedsiębiorców wprowadzających rozwiązania innowacyjne;
- zapewnienia otwartości i konkurencyjności rynków, co zapewni rolnictwu i przetwórstwu rolno-spożywczemu jednakowe warunki działania na rynku europejskim i rynkach światowych;
- przyjęcia aktywnej polityki prowadzeniowej w sektorze rolno-spożywczym, poprzez wzmocnienie zakresu i sposobu realizacji badań efektywnie związanych z celami gospodarczymi;
- promowania przedsiębiorczości jako ważnego czynnika sprzyjającego innowacjom i konkurencyjności;
- ułatwienia dostępu do źródeł finansowania (w tym szczególnie dla rozwojowych gospodarstw rolnych i zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego) poprzez zwiększenie dostępu do kapitału przy niższych kosztach, co powinno stymulować rozwój procesów innowacyjnych.

Cele polskiej polityki w dziedzinie badań naukowych i innowacji mogą być osiągnięte tylko dzięki systemowemu podejściu, uwzględniającemu interaktywny charakter innowacji. Polityka B+R powinna być skoordynowana z innymi politykami społeczno-gospodarczymi, które mają wpływ na warunki innowacyjności. Dotyczy to konkurencyjności, ochrony praw własności intelektualnej, pomocy publicznej, human resources, edukacji, równości płci i etyki. Podejmując działania na rzecz innowacji, należy również uwzględnić fakt, że polityki skoncentrowane na popycie (zwłaszcza zamówienia publiczne na B+R oraz na produkty innowacyjne i dotyczące ich przepisy), odgrywają decydującą rolę w promowaniu innowacji i rozwoju dynamicznych rynków sektora rolno-spożywczego. Ma to tym większe znaczenie dzisiaj, gdy Polska funkcjonuje po akcesji już od 2004 roku jako jeden z ważniejszych podmiotów Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Literatura:

1. Communication from the Commission, for the Council the European Parliament, the European Economic and Social Committee and Regional Committees – being the answer for the five year period evaluation of the Community research activities (1999-2003). Dokument COM(2005) 387 z dnia 24 sierpnia 2005 r.
2. Communication from the Commission – Consultative document concerning the State help in the scope of innovation. Dokument COM(2005) 436 z dnia 21 września 2005 r.
3. Communication from the Commission – Proposal for decisions concerning the Seventh Framework Programme for Research and Technological development (2007-2013) – Building the Europe of Knowledge. Dokument 12521/1/05 REV 1 z dnia 26 września 2005 r.
4. Communication from the Commission. – Proposal for a Council Decision concerning the specific programme: „Ideas” implementing the 7th Framework Programme (2007-2013) of the European Community for research, technological development and demonstration activities. Dokument 12730/05 z dnia 28 września 2005 r.

5. Note from the Presidency – Revised Presidency text for the parts „Cooperation” and „People” of the 7th EC RTD Framework Programme (2007-2013). Dokument 10704/05 z dnia 29 czerwca 2005 r.
6. Proposal for a Council Decision concerning the Specific Programme „Cooperation” implementing the 7th Framework Programme (2007-2013) of the European Community for research, technological development and demonstration activities. Dokument COM(2005) 440 z dnia 21 września 2005 r.